



*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

**Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve  
Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

**TÜRKİYE ÜÇÜNCÜ SEKTÖR VAKFI (TÜSEV)**

# Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Sektörü İlişkileri Sorunlar-Beklentiler

İstişare Sonuçları ve Değerlendirme

**Aralık 2013**

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **İÇİNDEKİLER**

<b>Arka Plan.....</b>	<b>3</b>
Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) Hakkında.....	3
Proje Hakkında .....	3
İstişare Faaliyetleri Hakkında.....	3
<b>Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Sorunlar4</b>	
Yasal Mevzuata dair Sorunlar .....	4
Algı, Yaklaşım ve Tutumdan Kaynaklanan Sorunlar: .....	4
Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğe dair Sorunlar .....	6
Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitelerine dair Sorunlar .....	7
<b>Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Olumlu Deneyimler, İyi Örnekler .....</b>	<b>8</b>
Yasal Mevzuata dair Olumlu Gelişmeler ve İyi Örnekler .....	8
Algı, Yaklaşım ve Tutumlara dair Olumlu Gelişme ve Deneyimler .....	8
Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğe dair İyi Örnekler .....	9
Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitelerine dair İyi Örnekler .....	9
<b>Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilerin İyileştirilmesine dair Beklentiler .....</b>	<b>10</b>
Yasal Mevzuatın İyileştirilmesine dair Beklentiler:.....	10
Algı, Yaklaşım ve Tutumun İyileştirilmesine dair Beklentiler: .....	11
Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğin İyileştirilmesine dair Beklentiler:.....	11
<b>Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Yasal Mevzuat Değerlendirmesi .....</b>	<b>13</b>

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Arka Plan**

#### **Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) Hakkında**

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanınması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

#### **Proje Hakkında**

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla **“Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi”** projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

#### **İstişare Faaliyetleri Hakkında**

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplum-kamu diyalogunun iyileştirilmesi amacıyla, gerek sivil toplum kuruluşlarının gerekse kamunun üzerinde anlaştığı ilkeleri içeren **“Davranış İlkelerinin”** oluşturulmasıdır. Proje kapsamında, sivil toplum kuruluşlarının görüş, beklenti ve önerilerinin paylaşılmasına yönelik olarak TÜSEV Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Van’da toplam 11 yerel istişare toplantısı düzenlemiştir. Bu toplantılara **12 şehirden 118 STK’dan 150 temsilci** katılarak görüş ve önerilerini paylaşmıştır. Ayrıca Nisan 2013’de TÜSEV’in proje kapsamında düzenlemiş olduğu Uluslararası Sivil Toplum-Kamu Diyalogu Konferansı’nın ikinci gününde işbirliğinin önündeki engeller, iyi örnekler ve önerilerin tartışıldığı bir atölye oturumu gerçekleştirilmiştir. Atölyeye STK’lardan, üniversitelerden ve kamu kurumlarından **143 temsilci** katılmıştır.

**Yerel istişare toplantılarında ve Konferans Atölye oturumunda Sivil Toplum-Kamu Sektörü İşbirliği’ne dair katılan STK temsilcilerinin dile getirdiği sorunlar, olumlu deneyimler ve beklentilerin ortaklaştığı noktalar aşağıda özetlenmiştir.**

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Sorunlar**

#### **Yasal Mevzuata dair Sorunlar**

- Sivil toplum kuruluşları ile kamu kurumları arasındaki ilişkiyi düzenleyen, üzerinde uzlaşmış ilkeler, mekanizmalar ve sorumlulukları içeren bir çerçeve mevzuat bulunmamaktadır. Böyle bir çerçevenin olmaması, işbirliklerinin çoğunlukla ancak kişisel bağlantılar aracılığıyla kurulmasına ve kamu kurumlarına politik yakınlığı olmayan veya hak-tabanlı çalışan STK’ların karar alma ve politika yapma süreçlerinden dışlanmalarına yol açmaktadır. İşbirliğini düzenleyen ilkelerin bulunmaması işbirliğini tamamen kamu kurumlarının inisiyatifine bırakmakta ve kurumlar arasında sivil toplumla kuruluşlarıyla işbirliği noktasında birbirleriyle uyumlu ve tutarlı yaklaşım ve tutum sağlanmasının önünde engel teşkil etmektedir.
- Mevcut mevzuatın sivil toplum kuruluşu adı altında tanıdığı tüzel kişilik yapılarının kısıtlı olması (sadece dernek ve vakıf) örgütlü sivil toplumun kayda değer bir kısmının (platform, grup, inisiyatif, ağ, vb) karar alma süreçlerinden dışlanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında, mevcut mevzuat içerisinde tüzel kişilik olarak tanınan dernek ve vakıf kurmanın önündeki bürokratik engeller de sivil toplumun gelişmesi ve vatandaşların örgütlenme özgürlüğünden faydalanabilmesinin önünde engel oluşturmaktadır.
- Dernekler ve Vakıflar kanunları altında düzenlenen ve dernek ve vakıflara uygulanacak denetim ve cezaların uygulama çerçevesinin ve standartlarının yeterince açık belirtilmemiş olması –uzun süren denetimler gibi- keyfi uygulamalara yol açmaktadır. Bu durum örgütlenme özgürlüğünün önünde bürokratik engel teşkil etmektedir.
- Mevcut yasal mevzuatın yetersizliğinin yanında bakanlıkların strateji belgeleri gibi dökümanlarla belirlenen ilkeler de kamu tarafından pratikte uygulanmamakta, sahiplenilmemekte ve ya bilinmemektedir. Avrupa Birliğine uyum süreci dâhilinde yapılan yasal değişiklikler kamu tarafından gereklilikten ziyade, zorunluluk olarak algılanmaktadır.

#### **Algı, Yaklaşım ve Tutumdan Kaynaklanan Sorunlar:**

- STK’lar, kamu kurumları tarafından politika süreçlerine katılma hakkı olan eşit birer paydaş olarak görülmemektedir. Yasalarda kısıtlı da olsa mevcut bulunan olası katılım

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

alanları da bu algıdan dolayı olumsuz etkilenmekte ve bir çok kamu kurumu diyalog kurmak anlamında inisiyatif almamaktadır. Bu durum sivil toplum alanında faaliyet gösteren farklı aktörlerin karar alma süreçlerine paydaş olamamalarına ve süreçlerden dışlanmalarına sebep olmaktadır. Kararlar farklı tematik alanlarda faaliyet gösteren STK’ları dahil edecek şekilde çoğulculuk ilkesi yerine; benzer görüşlere sahip STK’ların çoğunluğu oluşturdukları danışma süreçleri sonucunda çoğunluk ilkesine uygun olarak alınmakta ve bu durum meşru görülmektedir.

- b. Kamu, ancak bazı sosyal politika alanları gibi öncelikli görmediği ve yetkin olmadığını düşündüğü politika alanlarında sivil toplumu karar alma ve uygulama süreçlerine dahil etmeye yanaşmaktadır. STK’lar özellikle sosyal politikalar söz konusu olduğunda çok kısıtlı kaynaklar ile sosyal devletin işlevini yerine getirmeye çalışmaktadırlar ve bu ilişki “işbirliği” adı altında meşrulaştırılmaktadır
- c. Kamu kurumları STK’ların itibarlarına kuşkuyla yaklaşmakta ve düşük görmektedirler. Çoğunlukla, hedefleri doğrultusunda faaliyetler ve çalışmalar yürüten, program ve proje yürütmeye yetkin olarak değil, sürekli “yardım” talebinde bulunan kuruluşlar olarak algılanmaktadırlar. Bu algı, STK’ların kamu kurumlarından zaman zaman talep ettikleri aynı veya maddi kaynaklar noktasında, aşırı sorgulamalara ve güvensizliklere yol açmaktadır. Savunuculuk faaliyeti içinde olan veya sorunlarını aktarmaya çalışan STKlar açısından da kamu kurumları bir çok zaman “devlet vatandaşları için vardır” tavrından ziyade “devlet yanlış yapmaz” tavrıyla karşılık vermektedirler.
- d. Türkiye’de örgütlenme özgürlüğünün önündeki yasal ve uygulamadaki kısıtlar sebebiyle vatandaşlık statüsü hak savunuculuğunu beraberinde getirmediğinden başta yoksullar olmak üzere örgütlenemeyen kesimler kamu kaynağına en çok ihtiyaç duyanlar olmalarına rağmen hem kaynaklara erişimden hem de karar alma süreçlerinden dışlanmaktadırlar.
- e. Devlet kurumlarının ve karar alıcı pozisyonda olan kamu temsilcilerinin söylem ve tavırları sivil toplum kuruluşlarının itibarsızlaşmasına yol açabilmektedir. Örneğın hak temelli çalışan kimi STK’ların yönetici kadrolarına arka arkaya açılan davalar vatandaşları örgütlenme özgürlüklerini kullanmaktan caydırmaya yönelik etki yapmaktadır. Kimi hükümet temsilcilerinin örneğın LGBTI’lere veya engellilere yönelik olumsuz söylemleri de gerek LGBTI gerekse engelli bireylerin örgütlenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğe dair Sorunlar**

- Özellikle sivil toplum kuruluşlarına sağlanan kamu finansmanı konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Sosyal Destek Fonu (SODES) fonlarının şeffaf bir şekilde dağıtılmadığına, fonların büyük kısmının kamu kurumlarına sağlandığı ve proje değerlendirme süreçlerine dair STKların bilgi edinme sorularının cevapsız kaldığına veya yetersiz cevaplandırıldığına dair dikkate alınması gereken çok önemli eleştiriler yapılmaktadır.
- Bilgiye erişim noktasında sıkıntılar devam etmektedir. Kamu kurumları, STKların izleme yapabilmesi için ihtiyaç duydukları bilgiyi üretmek noktasında ve üretilen bilgilerin de izlemeye elverişli şekilde okuyucu dostu olmasını sağlamakta eksik kalmaktadırlar. Örneğin sivil toplum kuruluşlarına yapılan desteklerin de içinde olduğu kamu harcamaları gibi STKların mutlaka izlemesi gereken veriler son derece karmaşık ve anlaşılması zor bir formatta paylaşılmaktadır. Harcamalar izlendiğinde kamu kurumlarının sivil toplum kuruluşlarına yaptıkları mali desteklerin istisnai nitelik taşıdığı, çok az kurumun çok küçük miktarlarda destekler verdiği ortaya çıkmaktadır.
- Bilgi edinme hakkı yasası kapsamında başvuruların 15 gün içinde cevaplanmasına dair yasal yaptırım olmasına rağmen, kamu kurumlarının geri dönüşleri daha uzun zaman almakta ve hatta bazı durumlarda hiç cevap alınamamaktadır. Buna ek olarak, cevapların dikkate değer bir kısmında sunulan içerik sorulan sorulara cevap olmaktan çok uzak olmakta, ek araştırma gerektirmesi sebep gösterilerek cevapsız bırakılmaktadır. Benzer bir şekilde, cevaplanması çok uzun süre alan kamu yararı statüsü başvurularında bekleme süresinde başvuran STKların soruları cevapsız kalmakta ve süreç hakkında kendilerine bilgi verilmemektedir.
- Yasa yapım süreçlerine STK katılımı çok ender görülmekte, görüldüğü zaman da çoğunlukla tek taraflı istişare şeklinde gerçekleşmektedir. İstişare gerçekleştiğinde ise, katılıp görüş veren STK’lar sürece dair bilgilendirilmemekte ve ilerleyen aşamalarından dışlanmaktadır. Benzer bir şekilde, gerek STK’lar gerekse kamuoyu için büyük önemde olan İnsan Hakları Komisyonu Raporları, Cezaevi Kurulları Raporları gibi belgeler STK’larla istişare edilmeden hazırlanmaktadır.
- Yerel düzeyde, Kent Konseyleri, İl İstihdam Kurulları ve Kalkınma Kurulları gibi STK’ların katılımının yasal olarak zorunlu kılındığı kurullara katılan STK’ların seçiminde kamu kurumlarının bir çok zaman “seçici muhataplık” yaparak ilgili alanda çalışan uzman ve deneyimli kuruluşlar yerine, kamu yöneticilerinin kişisel yakınlığı olan veya mevcut

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

hükümet politikalarına yakın olduğu düşünölen, konuyla ilgileri, bilgileri ve deneyimleri olmayan STK’lar seçilmektedir.

- f. Dernekleri denetlemekle sorumlu İl Dernekler Müdürlüklerinin bağımsız birimler olmak yerine, buldukları ilin valiliğine bağılı çalışmaları STK’ların bağımsızlıklarını koruyabilmelerini, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Örneğın İçişleri Bakanlığı tarafından yıllık olarak derneklere sağlanmakta olan hibelerin başvurusunda valilik görüşü alınmaktadır.

### **Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitelerine dair Sorunlar**

- a. Kamu kurumları nezdinde STK’larla ilişkiler konusunda genel ve tutarlı bir politika çerçevesinin olmaması kamu kurumları arasında aynı konu hakkında birbirinden farklı uygulamalar görülmesine sebep olmaktadır. Kurumlar genelde birbirlerinden habersiz hareket etmektedirler ve bu anlamda bir koordinasyon veya ortak raporlama yapılmamaktadır.
- b. Kamu çalışanlarının sivil toplum ve demokrasilerdeki rolü konusunda bilgilerinin ve tecrübelerinin çok kısıtlı olması veya hiç mevcut olmaması ilişkilerin kurulması ve iyileştirilmesini zorlaştırmaktadır. Buna ek olarak, bir çok kamu çalışanının insan hakları ve hak temelli yaklaşım noktasında yetkin olmamaları özellikle kadın ve çocuk hakları gibi gizliliğin esas alınması gereken alanlarda bir çok zaman sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır.
- c. Kamu kurumlarının STK’ların kapasitelerinin gelişmesine verdikleri destek son derece düşüktür. Özellikle hak-temelli olanlar başta olmak üzere, STK’ların önemli bir çoğunluğu ihtiyaçlarını yurt dışından destek alarak çözmeye çalışmaktadırlar. Öte yandan, yurt dışından alınan destek de başta insan kaynağı ve idari ihtiyaçlar olmak üzere STK’ların ihtiyaçlarına yetmemektedir.
- d. Yardım Toplama Kanunu mevcut haliyle STK’ların kaynak geliştirmesinin önünde engel teşkil etmektedir. STK’ların bir kısmı tanıtım broşürlerinde veya internet sitelerinde bağış için hesap numaralarını yayınlamaları konusunda hala devam eden sorunlar çektiklerini dile getirmektedirler.
- e. Sivil Toplum Kuruluşlarının önemli bir kısmı karar alma süreçlerine katılmanın yol ve yöntemlerini bilmemektedirler. STK’ların kendi aralarındaki iletişim ve işbirliği oldukça

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

düşüktür ve birbirlerinin çalışma alanlarından veya faaliyetlerinden öğrenmek noktasında yetersizdirler.

- f. STK’ların genellikle kendi içlerinde demokratik süreçler yürütülmemekte, katılımcı süreçler işletilmemektedir. Bu da gerek kendi tabanlarıyla ilişkilerini güçsüzleştirmekte gerekse de belli grupların süreçlerden dışlanmasına sebep olmaktadır. Büyük kentlerde merkezi olan STK’lar karar alma mekanizmalarına ulaşacak kaynağa sahip olmalarına rağmen yerelin sorunlarına çözüm oluşturacak reçeteler üretememektedirler. Buna benzer olarak kent konseylerinde de sorunların genelde makro düzeyde ele alınması yerelin sesinin duyulabilmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

## **Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Olumlu Deneyimler, İyi Örnekler**

### **Yasal Mevzuata dair Olumlu Gelişmeler ve İyi Örnekler**

- a. Mevzuatta Avrupa Birliği müktesabatına uygun olarak yapılan değişiklikler özellikle kadınların ve engellilerin karar alma, politika yapma ve yasama süreçlerine katılmasında iyileşme olmasını sağlayıcı nitelikte değerlendirilmektedir.
- b. Engellilerin ve yaşlıların kamusal alana erişimini ve kamusal alanda görünürlüklerini arttırmaya yönelik Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğinin yapılması sürecinde Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın STK’larla işbirliği içinde çalıştığı belirtilmektedir. Benzer şekilde yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve sivil toplum işbirliği ile yürütülen Özürlüler Destek Programı’nın (ÖDES) da engellilere dair farkındalığın artmasına katkı sağladığı kaydedilmektedir.

### **Algı, Yaklaşım ve Tutumlara dair Olumlu Gelişme ve Deneyimler**

- a. Anayasa reform sürecinde TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu’nu STK’lardan görüş alma sürecini eşitlikçi bir yaklaşımla gerçekleştirmiş ve görüşlerin açılan internet sitesinde yayınlanması sağlanmıştır. Bu sayede bugüne kadar sesini duyuramayan kesimlerin görüşlerinin dinlenmesi önemli ölçüde sağlanmıştır.
- b. Bakanlıkların beş yıllık strateji planlarında sivil toplumla ilişkilerine yer vermeleri de sivil toplum kamu işbirliğinin geleceği açısından olumlu bir gelişmeye işaret etmektedir.
- c. Kent konseyleri ve bu konseyler altında görev yapan kadın, engelli ve gençlik meclisleri hem sivil toplumun kendi içinde farkındalık yaratabilmek açısından

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*







*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

hem de kamunun izlenmesi konusunda daha önce olmayan iyi bir mekanizma oluşturmuşlardır. Kamunun engelliler, kadın, mülteciler gibi uzmanlık alanı gerektiren konularda işbirliğine daha yakın olduğu kaydedilmiştir.

### **Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğe dair İyi Örnekler**

- STK’ların genelde valiliklerden ziyade, yerel düzeyde belediyelerle daha uyumlu çalıştıkları belirtilmektedir. Belediyelerin desteklerinin özellikle ulaşım, salon ve mekan sağlama, duyurulara destek verme başta olmak üzere STK’ların aynı destek taleplerini karşılamak noktasında işbirliğine açık oldukları gözlenmektedir. Buna ek olarak, Çanakkale, Nilüfer, Alanya, Diyarbakır ve Batman Belediyeleri kendi inisiyatifleriyle katılımcı belediyecilik yaklaşımını hayata geçirmeye yönelik somut adımlar atan belediyeler olarak öne çıkmaktadır.

### **Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitelerine dair İyi Örnekler**

- 2006 yılından bu yana İçişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler ve Sabancı Vakfı işbirliğinde yürütölen bir program kapsamında kimi illerde Yerel Eşitlik Eylem Planları İl Genel Meclisleri ve Belediye Meclislerinde onaylanarak Kabul edilmiştir. Böylece, çeşitli politikalarla yerel düzeyde kadın erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının taahhüdü alınmıştır. İl Kadın Koordinasyon Kurulları sayesinde ise kamunun sivil toplumun yapısını tanınması sağlanmış, sivil toplumla diyalog kurması ve işbirliğinin önu açılmıştır.
- İçişleri Bakanlığı ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği’nin (STGM) sivil toplum-kamu sektörü işbirliğini güçlendirmeye yönelik hibe ve eğitim programları sivil toplumun destek bulabilmesine yardımcı olmuştur. Benzer şekilde yürütölen sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek Projesi (TACSO) de sivil toplum örgütlerine sağladığı uzmanlık ve finans desteğiyle sivil toplumun güçlenmesine katkı sağlamıştır. Bunlara ek olarak yasama üzerine çalışan kamu çalışanlarının inisiyatifleriyle kurulmuş bir dernek olan YASADER de sivil toplumun yasama süreçlerine ve mevzuata dair bilgisinin artmasına destek olmuştur.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilerin İyileştirilmesine dair Beklentiler**

#### **Yasal Mevzuatın İyileştirilmesine dair Beklentiler:**

- Kamu kurumları ile Sivil Toplum Kuruluşları arasındaki ilişkiler yasal düzenleme ile çerçevelenmelidir. Hazırlanacak mevzuat Avrupa Konseyi Ayrımcılık Kriterleri ve benzeri; katılımcılık, bağımsızlık, tarafsızlık, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, erişilebilirlik gibi ilkelere vurgu yapan uluslararası standartlarla uyumlu olmalıdır. Mevzuat yerelin sorunlarına da cevap verebilecek nitelikte olmalıdır.
- Kamu sektörü, sivil toplumu tüm çeşitliliğiyle tanımalıdır. Mevcut mevzuatta bulunan dernek ve vakıf gibi yasal tüzel kişilik tanımları genişletilmeli, mevzuatın ağlar ve platformlar gibi esnek yapıların da faaliyetlerini meşru bir zeminde kolaylıkla devam ettirebilecekleri bir kapsamda iyileştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında bürokratik zorunluluklara girmemek veya hiyerarşik olmayan yatay örgütlenme yapılarını muhafaza edebilmek için kayıt olmak istemeyen sivil örgütlenmelerin, inisiyatiflerin veya platformların örgütlenme hakkının yasal mevzuatta tanınması gereklidir. Mevzuatın sivil toplum örgütü çeşitliliğine dair içeriği ve bürokratik yapısı esnetilmelidir. Örgütlenme özgürlüğünün önündeki bürokratik ve mevzuata dair tüm engeller kaldırılmalıdır.
- Zaman ve teknolojiyle uyumlu yeni katılım yolları ve süreçleri geliştirilmeli ve katılımın sadece masa başında toplanmaktan ibaret olmadığı benimsenmelidir. Böylece örgütlenemeyen kesimler de politika yapma süreçlerine dahil edilmelilerdir.
- STK’ların karar alma ve politika yapma süreçlerine katılımı mevzuat veya çeşitli protokollerle garanti altına alınmalıdır. Kamunun işbirliğinden kaçınması durumunda yasal yaptırımlar bulunmalıdır. Keyfi bürokratik uygulamaların önüne geçilmelidir. STK’lar da yasama süreçlerine katılımı öncelikleri yapmalı, kamun kurumlarının kendi içindeki katılımcılık unsurunun ve iç demokrasinin gelişmesi için alternatif savunuculuk yöntemleri geliştirmelilerdir.
- STK’lar bağımsız veya kamu kurumlarının oluşturacağı fakat içinde STK temsiliyeti de bulunan kurullar tarafından denetlenmelidir. Bu sayede, her iki taraf için de demokratik yönetim süreçleri sağlanıp karşılıklı bürokratik yüklerin de azaltılması sağlanmış olacaktır.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Algı, Yaklaşım ve Tutumun İyileştirilmesine dair Beklentiler:**

- Sivil toplum yalnızca gönüllük esasıyla çalışan bir yan sektör imajından çıkarılıp örgütlerin sorumluluklarını taşıyabilecek donanımda uzmanların ve sorunların paydaşlarının bir arada çalıştıkları bir alan olarak yeniden üretilmelidir. Bunun olabilmesi için; kamu, sivil toplumu eşit paydaş olarak tanımalı ve sivil toplumun gelişebilmesi için kaynak sağlamak, iş gücü yaratmak, bürokratik, yasal ve politik atmosferi sağlamak başta olmak üzere elverişli ortamın gelişmesinde kolaylaştırıcı rol oynamalıdır.
- Kamu kurumları, STK’ları sosyal politikalar gibi ikincil gördüğü politika alanlarında faaliyet gösteren aktörler olarak değil, kamunun tek başına yürütmeye yetkin olmadığı ve faaliyetini kamuoyunun rızasını alarak meşruiyetini sağlamlaştırması gereken alanlarda ve işlerde yetkin kurumlar olarak tanımalıdır. Bu algı, tüm karar ve politika üretme mekanizmalarına yansıtılmalıdır. İşbirliği her iki tarafın da üzerinde uzlaştıkları ilke ve prensipler çerçevesinde yürümelidir ve iletişimin ve işbirliğinin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.
- “Yardım” kavramı, yardımı alan ve sağlayan paydaşların uzlaşmasıyla tekrardan tanımlanmalıdır. Yapılan hizmetler ve verilen aynı destekler, siyasi otoriteler tarafından bahşedilen bir çeşit yardım değil, bir yurttaş hakkı olarak tanınmalıdır.
- Kamu ve sivil toplum birbirlerinin çalışma alanları ve mevzuat hakkında daha bilgili ve eğitilmiş olmaya özen göstermeli, kamu kurumları her iki taraf için de kapasite geliştirmeyi sağlayacak şekilde kaynak ayırmalıdır. Gerekli olması durumunda, hem kamu hem sivil toplum çalışanlarına işbirliği pratikleri ve mevzuat hakkında eğitimler verilmelidir. Bunun yanında; kamu, tüm toplumu sivil toplum konusunda bilgilendirme yükümlülüğü taşımalı, örgün eğitim müfredatına sivil toplum ve temel insan hakları üzerine dersler eklenmelidir. Vatandaşlar örgütlenme ve katılım hakkında bilinçlendirilmelidir.

### **Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğin İyileştirilmesine dair Beklentiler:**

- Kamu kurumları ve STK’ların karşılıklı olarak katılıma açık, hesap verebilir ve şeffaf yapılar olmaları gerekmektedir. Kamu kurumları “seçici muhataplık” yapmamalı ve tüm STK’lara eşit mesafede durmalıdır. Bu bağlamda; (1) yasama, strateji planı veya politika belgesi üretmek için yapılan danışma süreçlerine STK’lar çoğulculuk ilkesinin de gereği olarak açık davet yoluyla davet edilmelidirler. (2) Benzer şekilde, meclis çalışmaları, Kent Konseyleri, Belediye Meclisleri gibi STK katılımının zorunlu olduğu mekanizmalara

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

katılım için de açık çağrı yapılmalı, kurullara katılacak STK’lar uzmanlık ve faaliyet alanlarına göre şeffaf bir eleme süreci sonucu seçilmelidir. (3) STK’ların fon başvurularını değerlendirecek birimler eşitlikleri, şeffaflıkları ve tarafsızlıkları garantilenecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdırlar.

- b. STK’lara sağlanan kamu finansmanının tüm süreçleri şeffaf olmalıdır. Finansmanın dağıtımını STK’ların bağımsızlıklarına zarar vermeyecek şekil ve yöntemlerle; STK’ların çalışma alanlarına uygun proje üretip üretmediklerine dikkat ederek yapılmalı ve kriterleri net olmalıdır. Yine finansmanın dağıtımının, uygun kullanımının denetimi, bütçesi ve üyelerinin bağımsızlığı garanti altına alınmış bağımsız bir kurul tarafından yapılmalıdır. Aynı kurul sürecin izleme ve raporlamasını da gerçekleştirmelidir.
- c. Kamu kurumları, veri üretme ve ürettiği veriyi paylaşma konusunda şeffaf olmalıdır. Üretilen veri ve raporlara eşit ve kolay erişim hakkı sağlanmalıdır. Böylece, sivil topluma denetim ve izleme yapılabilecek alan ve kaynak yaratılmalıdır. STK’lar ise izleme ve denetleme faaliyetlerini şeffaf ve sürekli bir şekilde gerçekleştirmeli, kamu kurumlarıyla diyalog süreçlerinin takibini bırakmamalı, geri bildirim almak konusunda ısrarcı olmalı ve sadece sorun tespiti odaklı değil; aynı zamanda çözüm odaklı çalışmalar yürütmelidirler.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

### **Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Kurumları arasındaki İlişkilere dair Yasal Mevzuat Değerlendirmesi**

TÜSEV, projenin STK’ların aktif katılımının önündeki yasal engellerin tanımlanması ve iyileştirmeye yönelik düzeltme önerileri geliştirilmesi bileşeni kapsamında, 2012 yılı Sivil Toplum İzleme Raporu’nda STK’ları ilgilendiren yasal mevzuata dair bir değerlendirme bölümü hazırlamıştır. Bu değerlendirme kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

STK’lar farklı konularda uzmanlıklarıyla, verdiği sosyal hizmetlerle, kamusal karar ve uygulamaları değerlendirme rolleriyle kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmesi açısından büyük önem taşır. STK’ların, kamunun/devletin yönetim ilkesine uyumunu denetleyen ve yol gösterici bağımsız aktörler olarak bulunduğu hayati konumu, kamu tarafından demokrasi ve özgürlüklerin geliştirilmesi yönünde en iyi şekilde değerlendirilen bir eksene oturtulmalıdır.

Avrupa Komisyonu’nun Avrupa Birliği ve üyeliğe geçiş sürecindeki ülkelerde sivil toplum kuruluşları ile kamu kurumlarının ilişkilerine verilen önem, Eylül 2012’de yayımlanan *Demokrasi ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Kökleri: Avrupa’nın Dış İlişkilerinde Sivil Toplumla İşbirliği* başlıklı belgede ile vurgulanmıştır.<sup>1</sup>

STK’ların etkili bağımsız aktörler olarak görüldüğünü belirten Avrupa Komisyonu, STK’ların sosyal hizmetlerde bulunmasını, şeffaflığı, iyi yönetişimi savunması ve politika süreçlerine katkıda bulunması amacıyla onlar için daha elverişli bir ortam sağlama sorumluluğunu üstlendiğini belirtmiştir. Kalkınmadan Sorumlu Komisyon Üyesi Andris Piebalgs, Arap Baharı ve dünyadaki diğer gelişmelerin sivil toplum kuruluşlarının değişim için güçlü aktörler olduğunu tekrar gösterdiğini, AB’nin de bundan ders çıkardığını vurgulamıştır. AB’nin üye ve aday üye ülkelerde dinamik, çoğulcu ve yetkin bir sivil toplumun gelişmesi için yardım etmeye kararlı olduğunu; demokratik yönetim ve eşitlikçi kalkınma için yerel STK’ları faaliyetlerinde güçlendirmeyi amaçladığını belirtmiştir.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Adı geçen belgeye <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0492:FIN:EN:PDF> adresinden ulaşabilirsiniz.

<sup>2</sup> Avrupa Komisyonu Açıklaması. Erişim Tarihi: 18 Eylül 2012. [http://ec.europa.eu/commission\\_2010-2014/piebalas/headlines/news/2012/09/20120918\\_en.htm](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/piebalas/headlines/news/2012/09/20120918_en.htm)

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

Komisyondun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Ştefan Füle, dönüşüm sürecinde ve devletleri hesap verebilir kılmada STK’ların hayati bir rolü olduğunu savunmaktadır. STK’larla çalışmanın ve onları desteklemenin, AB’nin yeni komşuluk politikasının merkezinde yer aldığını belirtmektedir. Komisyon ortak ülkelerdeki sivil toplum faaliyetlerinin, marjinalize edilmiş gruplara ses vermek ve onlara etki eden kararların alınmasında rol oynaması için onları güçlendirmek gibi faaliyetlerin hayati önem taşıdığını vurgulamaktadır.<sup>3</sup>

Kamu ile sivil toplumun daha sağlıklı ilişkileri olması için, kamu ile STK’lar arasında **bilgilendirme, danışma, diyalog** ve **işbirliği** düzeylerinin her birinin eşitlikçi ve şeffaf olarak yürümesini sağlayacak mekanizmalar gereklidir. Mevcut durumda, sivil toplum için kamusal karar süreçlerini erişilebilir kılacak, ilişkiyi şeffaf, eşitlikçi ve etkin bir yapıya kavuşturacak bir mekanizmaya/mekanizmalara duyulan ihtiyaç sürmektedir.

Türkiye’de STK’ların uluslararası çerçevede tanınan rollerini gerçekleştirebilmesi için gerekli olan belirli, eşitlikçi, sürekliliği olan, erişilebilir mekanizmalar bulunmamaktadır. İlişkiler çoğunlukla davet usulü ve tek taraflı olarak yürümektedir. Kamusal politikalar hakkında görüşmeye davet edilen STK’ların görüşlerinin nasıl yansıdığına dair bilgi verilmemektedir. Yapılan mülakatlarda dile getirilen diğer bir konu kamu-STK ilişkilerinin sürekliliğine dair güvensizlik yaratan deneyimler olmuştur. Kamu kurumlarının yöneticilerinin inisiyatiflerine bağlı olarak STK’lar ile ilişkiler dönem dönem gelişebilmekte veya sınırlanabilmektedir.

1 Ekim 2009’da Avrupa Konseyi’nin istişare organı olan Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Konseyi tarafından kabul edilen Sivil Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri, katılımın en alt düzeyinden en katılımcı düzeye kadar dört kademe üzerinden değerlendirmektedir. Bu kademeler **bilgilendirme, danışma, diyalog** ve **işbirliği** olarak kabul edilmektedir. Bu kademeler dikkate alınarak ülkemizdeki durum aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

Kamu-STK ilişkileri kapsamında bilgilendirme; kamunun STK’ları ve kamuoyunu şeffaf bir şekilde bilgilendirmesidir. Kamu kurumlarının şeffaflığı ise kamusal nitelikte olan tüm bilgilerin sistematik bir şekilde üretilmesi ve erişilebilir kılınmasına bağlıdır. Devlet sırrı ve gerekli durumlarda gizlilik ilkeleri ise şeffaflık kavramına engel değildir, bu konuların belirli kurallar dâhilinde korunması, belirli şartları sağlayan kişilere (örneğin milletvekillerine) bu kurallar dâhilinde açılabilmesi gerekmektedir.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

2003'ten bu yana süren e-devlete geçiş süreci ve kamu kurumlarının internet sitelerinin standartlaştırılması çabası bu bilgilendirme sürecinde çok önemli bir gelişme olmuştur. Ancak kamu kurumlarının internet sitelerinde bulunması gereken asgari bilgi ve başlıklar sağlanmakla birlikte halen kurumlar arası farklılıklar göze çarpmaya devam etmektedir. Yeni anayasa yapım sürecinde halkın ve STK'ların görüşlerinin alınması için hazırlanan internet sayfasında da pek çok bilgiye yer verilmiş, bu görüşleri oluşturmak ve yasa yapıcılara ulaştırmak için gerekli olduğu düşünülen pek çok bilgi erişilebilir hale getirilmiştir.

İnternet sayfalarının en güncel ve kapsamlı bilgileri içermesi, erişilebilir olduğundan emin olunması, yazılımlarda oluşan aksaklıkların fark edildiği anda düzeltilmesi hem sivil toplum faaliyetleri hem de vatandaşlara hizmet sunmada çok önemlidir. Kamu kurumlarının internet sitelerinde yapılan çalışmalar ve yürütölen faaliyetlerle ilgili paylaşılan bilgiler farklılık göstermektedir.

Rapor kapsamında, devletin/kamu kurumlarının STK'larla ilişkileri üzerine politikalarını tespit etmek üzere yirmi bakanlığa bilgi edinme başvuruları yapılmıştır. Dört Bakanlıktan konuyla ilgili cevap alınamamıştır. On altı Bakanlık'tan alınan cevaplar incelendiğinde, dört bakanlığın ek araştırma gerektiği gerekçesiyle (Bilgi edinme hakkı kanunu 7 veya 12. maddeye referansla<sup>4</sup>) bilgi vermediği, üç bakanlığın ise STK'larla herhangi bir ilişkisinin bulunmadığı yönünde cevap verdiği görölmüştür.

Kamu kurumlarının STK ilişkileri üzerine politikalarını tespit etmek üzere 20 Bakanlığa yapılan bilgi edinme başvurularına 4 Bakanlıktan cevap alınamamış, 4 Bakanlık tarafından ek araştırma gerektirmesi gerekçesiyle sorulara cevap verilmemiş ve 3 Bakanlık STK'larla ilişkisi bulunmadığı yönünde cevap vermiştir.<sup>5</sup>

Merkezi düzeyde, bazı bakanlıkların STK katılımını önemser ve çeşitli konularda görüşlerine başvurmakta kararlı bir yaklaşım izlediği görülürken, bazı bakanlıkların bu konuda belirli bir yaklaşımı veya buna yönelik bir çabası bulunmamaktadır. Ayrıca, özellikle Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde ve başka düzenlemelerde belirtildiği üzere kamu kurumları yerine getirdiği işlemler hakkında düzenli arşivler ve istatistikler oluşturmakla sorumlu olduğu halde bu işler ve işlemler ile ilgili sorulara "ek araştırma, inceleme" gerektirmesi gerekçe gösterilerek olumsuz cevap verilmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

<sup>4</sup> Bilgi Edinme Hakkı Kanunu. Adalet Bakanlığı. Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2012.

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1303.html>

<sup>5</sup> Bakanlıkların bilgi edinme taleplerine verdiği cevapların detayları için: TÜSEV Sivil Toplum İzleme Raporu 2012

<http://tusev.benarti.com/usrfiles/files/SivilToplumIzlemeRaporu.29.03.13.pdf>

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği'nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

Dernekler Dairesi Başkanlığının internet sitesi ([www.dernekler.gov.tr](http://www.dernekler.gov.tr)) üzerinden *Dernekler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı’nı* yayınlarak belirli bir süre için STK’ların görüşüne açması, "danışma" düzeyinde iyi bir örnektir. Ancak görüşlerin ne derece dikkate alındığını ve nasıl bir etki yarattıklarını izlemek mümkün olmamıştır. Yine, yeni anayasa yapımı çalışmaları için halkın ve sivil toplumun görüşlerini bildirmesi ve onlara danışmak için bir mekanizma oluşturulduğu görülmüştür. Ancak danışma süreci ne yazık ki daha katılımcı bir sürece evrilmemiştir.

Yeni anayasa yapımı çalışmalarına STK’ların ve halkın katılımını sağlama amacıyla bir internet sitesi açılması, her yolla gelen görüşlerin komisyonca belirlenen sınıflandırma sistemine göre derlenmesi, komisyon üyelerince önerilen STK’ların görüşmeye çağrılarak alt komisyonlarda dinlenmesi bu konuda öne çıkan bir gelişme olmuştur. Raporun *Yeni Anayasa Yapımı Çalışmalarına STK’ların Katılımı* başlıklı vaka analizinde<sup>6</sup> detaylı değerlendirilen bu girişim sivil toplumda genel anlamda olumlu olarak karşılanmış ve kayda değer bir hareketlenme yaratmıştır. Ancak değerlendirmede de görüldüğü üzere, bu girişim "danışma" düzeyinde kalmış, kalıcı bir diyalog veya işbirliği şeklini almamış, daha aktif bir katılım düzlemine oturmamıştır.

STK’ların kamusal kararlara katılımı/politika süreçlerine etki etmesi büyük ölçüde alınan kararlara itiraz etme veya onay verme düzeyinde gerçekleşmektedir. Alınmış olan karara karşı toplumsal muhalefet yeterince güçlü bir ses getirdiği zaman halihazırda verilmiş olan kararlar geri çekilebilmekte, değiştirilebilmekte, yeniden görüşülebilmektedir. Bu revizyonların bazen itiraz veya onaylarını duyuran bazı STK’ların görüşlerini dinlemek ve müzakere etmek için davet edildiği de görülmektedir. "4+4+4 Yasası" olarak bilinen ilköğretimde yapılan değişikliğin takip edilebildiği kadarıyla hayata geçme aşamaları bu sürecin bir örneği olarak *Eğitimde "4+4+4 Yasası"; Tasarı, Yasalaşma ve Uygulama Süreçlerinde STK’ların Katılımı* başlıklı vaka analizinde ele alınmıştır<sup>7</sup>.

STK-Kamu ilişkilerinin daha çok bilgilendirme ve danışma aşamalarında kaldığı, diyalog ve işbirliği örneklerinin çok az olduğu gözlenmektedir. Anayasa yapım sürecindeki büyük hareketlilikte dahi, temel bilgilendirme aşaması detaylı olarak tasarlanmış, danışma için çeşitli kanallar belirlenmiştir. Ancak bunların geri bildirim ve müzakere edilmesi ve bir birlikte çalışma yöntemi belirlenmemiş ve gerçekleştirilmemiştir.

<sup>6</sup> TÜSEV Sivil Toplum İzleme Raporu 2012, p. 31.

<http://tusev.benarti.com/usrfiles/files/SivilToplumIzlemeRaporu.29.03.13.pdf>

<sup>7</sup> *Ibid.*, p. 34.

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*







*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

STK-Kamu ilişkileri çoğunlukla bilgilendirme ve danışma aşamalarında kalmakta, diyalog ve işbirliği örneklerinin oldukça az olduğu görülmektedir.

STK’ların katılımını öngören çeşitli düzenlemeler<sup>8</sup> bulunmakta fakat bunlar bu katılımı zorunlu kılmamaktadır. Katılım süreci kamu otoritesi tarafından belirlenmekte ve dolayısıyla bu katılım tek yönlü bir irade neticesinde oluşmaktadır. Bu durum, *Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in* 7. maddesinde “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları da taslaklara ilişkin görüşünü otuz gün içinde bildirir. Süresinde görüş verilmezse olumlu görüş verilmiş sayılır” şeklinde belirtilmektedir.<sup>9</sup>

Danışma sürecinin halen belirli kanunlarca belirlenmiş bir şekli veya uygulaması yoktur. Karar vericilerin pek çok konuda sivil toplum kuruluşlarına danıştığı gözlenmektedir. Ancak danışılacak STK’ların ne şekilde belirlendiği, görüşlerin ne şekilde değerlendirildiği bilinmemekte, buna dair düzenlemeler bulunmamaktadır (TÜSEV, 2011).

### **Kamu-STK İlişkilerini Geliştirme Yönündeki Çabalar**

Kamu-STK ilişkilerini düzenleyen eşitlikçi bir mekanizma olmayışı, kamusal politikaların oluşturulmasında STK’ların nasıl yer alacağı eşitlikçi bir biçimde düzenlenmediğinden bu konuya işaret eden bazı girişimler olmuştur. Sivil toplumun iç dinamiklerinden ve kamunun sivil topluma mesafeli yaklaşımından kaynaklanan katılım eksikliğini gidermek için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.

Bununla birlikte, kamu kuruluşlarının STK’larla olan ilişkilerini geliştirme yönünde çeşitli uluslararası örnekleri inceleme ve etkileşim kurma yönünde faaliyetlere katılarak mevzuatı bu yönde geliştirmeye ilişkin çaba içinde olduğu gözlenmektedir:

Şubat 2011’de TBMM Genel Sekreterliğinin Avrupa Hukuk ve Yasama Akademisi (EALL) ile yürüttüğü *Yasama Sürecinin Güçlendirilmesi Projesi* kapsamında, *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yasama Sürecine Etkin Katılımı ve Görüş Alma: Bir Model Arayışı* konulu bir konferans gerçekleştirilmiştir. Konferans, projenin sivil toplum kuruluşlarının yasama sürecine katılımının güçlendirilmesi ayağını oluşturmuştur. Projeye ülkedeki bütün kurum ve kuruluşlar ve kişilerin yasama süreci konusundaki eğitim ihtiyacının giderilmesi amacıyla Yasama Akademisinin kurulması, sivil toplum kuruluşlarının yasama sürecine katılımlarının artırılması, yasama

<sup>8</sup> Örnek olarak; 5393 Sayılı Belediye Kanununda öngörülen Kent Konseyleri, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile öngörülen danışma toplantıları, en üst düzenleme olarak görülebilecek Mevzuat Hazırlama Esas ve Usullerine Yönelik Yönetmelik bu düzenlemelerden bazılarıdır.

<sup>9</sup> Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Türkiye Büyük Millet Meclisi. Erişim Tarihi: 25 Eylül 2012. [http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26083\\_0.html](http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26083_0.html)

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayın Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*





*Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.*

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

organının çeşitli düzeydeki birimlerinin işleyişinin kolaylaştırılması olmak üzere yasama sürecinin üç yönden desteklenmesi hedeflenmektedir.<sup>10</sup> Proje kapsamında Mart 2012’de Sivil Toplum Örgütlerinin Yasama Sürecine Katılımının Güçlendirilmesi Çalıştayı düzenlenmiş; STK ve kamu kurumları temsilcilerinden oluşan grupların hazırladığı taslaklar birleştirilerek yasa yapıcılara ışık tutması beklenen bir rapor ile yasa taslağı hazırlanmıştır.

<sup>10</sup> *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yasama Sürecine Etkin Katılımı ve Görüş Alma: Bir Model Arayışı Konferansı. TBMM Haber Sitesi Meclis Haber. Erişim Tarihi: 21 Şubat 2011*

[http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber\\_portal.aciklama?p1=107187](http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=107187)

*Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır.*

*Bu yayının Avrupa Birliği’nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.*

